

DEMOKRATIFREMME OG VALGOBSERVATION

Støtte til demokrati i hele verden er en prioritet for Den Europæiske Union. Demokrati er stadig den eneste styreform, hvorunder befolkningen fuldt ud kan nyde godt af sine menneskerettigheder, og en afgørende faktor for udvikling og langsigtet stabilitet. Europa-Parlamentet er som den eneste direkte valgte EU-institution særligt engageret i arbejdet for at fremme demokrati.

RETSGRUNDLAG

- Artikel 2 og 21 i traktaten om Den Europæiske Union (TEU)
- artikel 205 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

POLITISK RAMME OG POLITISKE VÆRKTØJER

EU's tilgang til demokrati supplerer dets arbejde til støtte for menneskerettighederne (se faktablad [5.4.1](#)). Den er baseret på verdenserklæringen om menneskerettigheder og andre internationale og regionale standarder om menneskerettigheder, demokratiske institutioner og valg. Siden 2015 har EU også baseret sin støtte til demokrati på 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling, navnlig mål 16 om ansvarlige institutioner og inkluderende og deltagerbaseret beslutningstagning samt mål 10 om at reducere uligheden.

Rådet vedtog den 17. november 2009 konklusioner om demokratistøtte i EU's eksterne forbindelser, der indeholdt en ny strategi for demokratistøtte, hvori der fokuseres på en landespecifik tilgang, øget sammenhæng og inddragelse af alle interessenter. Efterfølgende fremhævede Kommissionen i sin dagsorden for forandring fra 2011 vigtigheden af at støtte menneskerettigheder, demokrati og god regeringsførelse inden for rammerne af EU's udviklingspolitik. Efter det arabiske oprør i 2011 ajourførte EU sin europæiske naboskabspolitik ved at indføre en »mere for mere«-tilgang, således at støtte blev koblet sammen med demokratisering og »velforankret demokrati«. Der blev tilbudt incitamenter — herunder udbygget økonomisk integration, større finansiel bistand, øget mobilitet for personer og adgang til EU's indre marked — til de lande, der var villige til at gennemføre politiske reformer.

EU's vilje til at gøre en større indsats for at fremme demokrati blev gentaget i den strategiramme og handlingsplan for menneskerettigheder og demokrati, som Udenrigsrådet vedtog i 2012. Handlingsplanen indeholdt en plan for en mere systematisk opfølgning af rapporterne fra EU's [valgobservationsmissioner](#) med henblik på at dække hele valgcyklussen. Handlingsplanen for perioden 2015-2019, som blev

vedtaget i juli 2015, sigter mod at integrere demokratistøtte i flere målsætninger. Handlingsplanen for perioden 2020-2024 er under udarbejdelse.

Rådet fremhævede civilsamfundets rolle i sine konklusioner fra 2012 med titlen »Demokratiets rødder og bæredygtig udvikling: EU's engagement i civilsamfundet på området eksterne forbindelser«. Rådets konklusioner af 19. juni 2017 om EU's engagement i civilsamfundet på området eksterne forbindelser bekræftede på ny EU's engagement i et stærkt og robust civilsamfund som en afgørende metode til at støtte god regeringsførelse og retsstatsprincippet i ethvert demokrati.

Flere elementer i EU's politik, der er udviklet over tid, vedrører både menneskerettighederne og de demokratiske principper. Dette omfatter landespecifikke strategier for menneskerettigheder og demokrati, som fastlægger de prioriterede indsatsområder og mål, som EU skal forfølge i partnerlandene, klausuler om menneskerettigheder og demokrati i internationale aftaler, der gør det muligt for EU at suspendere handel eller samarbejde, hvis et land begår alvorlige krænkelse af menneskerettighederne og de demokratiske principper, samt det europæiske instrument for demokrati og menneskerettigheder (EIDHR), som er et strategisk finansieringsinstrument (se nedenfor).

Valgobservation er et centralt EU-værktøj til at støtte demokratisk udvikling i tredjelande, fremme menneskerettigheder og retsstatsprincippet samt bidrage til fredsopbygning og konfliktforebyggelse. EU's langtidsvalgobservationsmissioner vurderer begivenheder under hele valgprocessen. Langtidsobservatører begynder normalt deres arbejde to måneder før valget og følger hele valgprocessen frem til offentliggørelsen af de officielle resultater og klageproceduren. Korttidsobservatører overvåger begivenhederne på valgdagen og stemmeoptællingen. Chefobservatøren er som regel et medlem af Europa-Parlamentet. Efter missionen offentliggør valgobservationsmissionen en endelig rapport med konklusioner og henstillinger, som udstikker retningslinjer for valgreform og mulig fremtidig bistand fra EU. Ud over valgobservation kan EU yde teknisk og materiel valgbistand til partnerlande, forbedre vilkårene for demokratiske valg, øge statslige og ikkestatslige aktørers kapacitet og støtte nødvendige reformer under hensyntagen til hele valgcyklussen.

I oktober 2019 vedtog Rådet konklusioner om demokrati, der bekræfter principperne i konklusionerne fra 2009, samtidig med at der identificeres nye udfordringer, som EU skal imødegå hurtigt og grundigt ved hjælp af eksterne foranstaltninger. Disse udfordringer omfatter underminering af demokratiske processer og institutioner, lav tillid til institutioner og politikere, indskrænkning af det demokratiske råderum for civilsamfundet, stigende antal krænkelse af menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder og manipulation ved hjælp af onlineteknologier.

FINANSIERINGSINSTRUMENTER

Den vigtigste opgave for det europæiske instrument for demokrati og menneskerettigheder (EIDHR) er at støtte menneskerettigheder, demokratiske reformer og politisk deltagelse og repræsentation. EIDHR er specifikt udformet med henblik på disse mål og finansierer projekter, programmer og EU-

valgobservationsmissioner og yder tilskud til civilsamfundsorganisationer, ikkestatslige organisationer og menneskerettighedsforkæmpere.

Det europæiske naboskabsinstrument (ENI) yder økonomisk bistand til fremme af retsstatsprincippet, politisk dialog og reformer, demokratisering, mediepluralisme og valgobservation. Civilsamfundsaktører i landene i EU's sydlige og østlige naboskabsområder kan også få støtte fra naboskabsfaciliteten vedrørende civilsamfundet til projekter, netværk, uddannelse og udveksling af bedste praksis.

Finansieringsinstrumentet for udviklingssamarbejde (DCI) yder ligeledes økonomisk støtte. Selv om det primært har til formål at bekæmpe fattigdom, bidrager det også til at konsolidere og støtte demokratiet i udviklingslande.

EU-instrumentet, der bidrager til stabilitet og fred (stabilitetsinstrumentet), kan også under visse omstændigheder bruges til at understøtte demokratiske institutioner og civilsamfundet.

Den Europæiske Udviklingsfond (EUF) — der opererer uden for EU-budgettet, men forvaltes af Kommissionen — finansierer samarbejdet med lande i Afrika, Vestindien og Stillehavsområdet. I lighed med DCI fokuserer den på udryddelse af fattigdom, men bidrager også til at konsolidere og understøtte demokrati, retsstatsforhold og god regeringsførelse.

I 2018 fremsatte Kommissionen sit forslag om de eksterne finansieringsinstrumenter for perioden 2021-2027, som indebar at slå EIDHR, ENI, DCI, stabilitetsinstrumentet og EUF sammen under én forordning. Parlamentet [vedtog](#) sin førstebehandlingsholdning vedrørende forslaget den 27. marts 2019, idet det styrkede henvisningerne til demokratistøtte som et mål for EU's eksterne bistand og krævede en større finansieringsramme for det tematiske program for menneskerettigheder og demokrati. Forhandlingerne mellem institutionerne er [i gang](#).

I 2012 blev Den Europæisk Demokratifond oprettet. Den Europæiske Demokratifond fungerer som en selvstændig, privatretlig fond og har til formål at støtte politiske aktører og civilsamfundsaktører, der tilstræber demokratisk forandring ved at yde skræddersyet finansiel bistand på en hurtig, fleksibel og ubureaukratisk måde med fokus på EU's østlige og sydlige naboskabsområder. Dens bestyrelse består af repræsentanter fra EU's medlemsstater og institutioner, herunder op til ni MEP'er, samt andre eksperter.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Europa-Parlamentet er den eneste EU-institution, der er direkte valgt af EU-borgerne, og er stærkt engageret i at fremme holdbare demokratier i hele verden. Parlamentet har fremhævet denne forpligtelse i en række beslutninger. Hvert år vedtager Parlamentet en beslutning om menneskerettigheder og demokrati i verden og EU's politik på området, som analyserer de vigtigste udfordringer og resultater i EU's tilgang til demokratistøtte og fremsætter henstillinger for fremtiden.

Parlamentet har også udviklet en række værktøjer til direkte deltagelse i [den globale demokratistøtte](#). Parlamentet deltager løbende i valgobservationsaktiviteter og arbejder for at styrke legitimiteten af nationale valgprocesser og øge offentlighedens tillid til beskyttelsen af valgene og menneskerettighederne. Hvert år udsender det

adskillige parlamentariske delegationer til at observere valg eller folkeafstemninger i tredjelande. Parlamentet kan beslutte at udsende sådanne delegationer af MEP'er på betingelse af, at valget afholdes på nationalt plan, at de nationale myndigheder har inviteret EU eller Europa-Parlamentet, og at der er en langtidsmision på stedet. Parlamentets delegationer er altid integreret i EU-valgobservationsmissionerne eller i de langtidsmissioner, som Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder under Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa foretager. Europa-Parlamentet høres om fastlæggelsen og planlægningen af EU-valgobservationsmissioner og om den efterfølgende opfølgning.

Med udgangspunkt i den samlede strategi for demokratistøtte knytter Europa-Parlamentet valgobservation sammen med supplerende aktiviteter, herunder tiltag op til valget og valgopfølgning, menneskerettighedsaktiviteter og initiativer til støtte for parlamentarisk arbejde. Der lægges særlig vægt på kandidatlandene i Sydøsteuropa og det europæiske nærområde. Europa-Parlamentet hjælper parlamenter uden for EU's grænser med at styrke deres institutionelle kapacitet gennem konferencer og seminarer, fælles uddannelsesprogrammer og studiebesøg for medlemmer og tjenestemænd samt stipendier til personale i tredjelandes parlamenter. Det støtter partnerparlamenter med at integrere menneskerettigheder i lovgivningen og skabe forbindelser til civilsamfundet. Parlamentet fremmer kapacitetsopbygning for personer, der kæmper for demokratiske forandringer, herunder menneskerettighedsforkæmpere, og fremmer mediefrihed og uafhængig journalistik. Parlamentets [Sakharovpris for tankefrihed](#) og Sakharovprismodtagernes aktiviteter er integreret i denne tilgang. Simone Veil-programmet er specifikt udformet til at støtte kvindelige politikere og parlamentarikere. Europa-Parlamentet yder også støtte og ekspertise inden for mægling og dialog gennem målrettede aktiviteter med partnerparlamenter og internationale arrangementer med fokus på mægling og konfliktforebyggelse. [Programmet for unge politiske ledere](#) er et af flagskibsinitiativerne, der har til formål at fremme dialog og forståelse blandt fremtidige ledere uden for EU og dermed bidrage til at opbygge tillid og fred. Europa-Parlamentets [beslutning](#) om opbygning af EU's kapacitet til konfliktforebyggelse og mægling, der blev vedtaget i marts 2019, anerkender betydningen af mæglings- og dialogprocesser og Parlamentets rolle heri.

Gruppen for Demokratistøtte og Valgkoordinering (DEG) yder politisk rådgivning i forbindelse med Parlamentets forskellige aktiviteter. Den består af 16 MEP'er, og formandskabet varetages i fællesskab af formændene for Parlamentets Udenrigsudvalg og Udviklingsudvalg. DEG træffer afgørelser om Europa-Parlamentets valgobservationsmissioner og vedtager [et årligt arbejdsprogram](#) for de øvrige aktiviteter. I 2020 blev der på ny bekræftet støtteaktiviteter til styrkelse af demokratiet i seks lande, nemlig Ukraine, Georgien, Moldova, Tunesien, Vestbalkan (som en prioriteret region) og Det Panafrikanske Parlament (som et prioriteret regionalt parlament).

Marika Lerch
09/2020

